

Het Nederlandse werkgelegenheidsprobleem

Het Nederlandse werkgelegenheidsprobleem is groter dan het reeds lijkt. Volgens het maandbulletin van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (de cijfers zijn overigens minder hard dan we weleens dachten) zijn er ten minste 700.000 werklozen, waarvan $\pm$ 250.000 langer dan 1½ jaar en 170.000 langer dan 3 jaar. Ook wanneer men uitgaat van de lagere schattingen waartoe bij voorbeeld prof. Van Voorden kwam, is de werkloosheid onaantvaardbaar hoog. Maar daarnaast moet rekening gehouden worden met onze, internationaal gezien, uitzonderlijk lage participatiegraad. Deze beweegt zich in Nederland op een niveau van nog geen 50% van de totale bevolking tussen 15 en 65 jaar. Het is bekend dat dit percentage de uitkomst vormt van een sinds de jaren zeventig gestadig dalende mannelijke participatie (eerst door de werking van de WAO en de groeiende onderwijsparticipatie, later door de VUT-regelingen) en een snel stijgende participatie van vrouwen.

Is er een relatie tussen de participatiegraad en de werkloosheid? Uit het *World Labour Report* van de Internationale Arbeids Organisatie te Genève haal ik de volgende cijfers voor 1981.

Tabel 1. Participatiegraad en werkloosheid, 1981

	participatiegraad		werkloosheid	
	m	v	m	v
Australië	87,9	52,6	4,7	7,4
Oostenrijk	81,8	49,2	1,9	3,6
Frankrijk	82,5	52,5	4,0	8,9
Japan	89,1	54,9	2,3	2,1
Zweden	87,8	74,1	2,3	2,7
VS	85,4	59,7	7,2	7,9

De recentste Nederlandse cijfers (1986) zijn de volgende: participatiegraad mannen 76,4, vrouwen 43,5%; werkloosheid voor mannen 13,4, voor vrouwen 17,4%. Bij een aanzienlijk lagere participatie hebben we een hogere werkloosheid dan in de genoemde landen (ook bij correctie van de cijfers).

Bezie men de Nederlandse cijfers in de tijd, dan blijkt dat de mannelijke participatie nog iets daalt, al wordt in de komende jaren enig herstel verwacht, terwijl de vrouwelijke participatie verder stijgt. De totale participatie neemt duidelijk toe, zodat het percentage vrouwen in de beroepsbevolking per saldo stijgend is (zie tabel 2).

De Nederlandse cijfers duiden er op dat ons land bezig is de achterstand tot

W. Albeda

Tabel 2. Participatiegraad van mannen en vrouwen per leeftijdscategorie, 1981-2000

	1981	1983	1985	2000
Mannen				
15-24 jaar	54,7	53,5	51,5	47,0
25-44 jaar	95,9	96,0	95,7	96,2
45-65 jaar	74,9	73,8	71,1	76,1
vrouwen				
15-24 jaar	52,2	51,6	50,3	47,6
25-44 jaar	43,1	47,6	50,0	67,6
45-65 jaar	21,6	24,2	24,5	38,4

Bron: *Rapportage Arbeidsmarkt 1986*, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Den Haag, 1986.

andere westerse landen te verkleinen. De sterk groeiende participatie van vrouwen lijkt een onstuitbaar proces te zijn. Wij bewegen ons in de richting van 'total employment'. Iedereen wil participeren in de beroepsbevolking, maar velen kiezen voor deeltijdarbeid (vooral vrouwen); anderen kiezen voor een korter arbeidsleven (vooral mannen). Eigenlijk is er weinig reden om aan te nemen dat het patroon van de beroepsparticipatie van vrouwen zo anders zal blijven dan dat van mannen en omgekeerd. Een ontwikkeling in de richting van een meer gelijk patroon lijkt waarschijnlijk.

Op korte termijn kan men concluderen dat er voor verlaging van de werkloosheid door een verdere reductie van de participatiegraad nog maar beperkt ruimte is. De verwachting van het CPB spreekt wat dit betreft duidelijke taal: de participatiegraad voor mannen kan niet zoveel meer afnemen. Tot nu toe was de groeiende participatie van vrouwen mogelijk doordat mannen de

arbeidsmarkt verlieten en daarenboven doordat veel vrouwen genoeg namen met deeltijdbanen. De komende jaren is een verder stijgende participatie van vrouwen bij een grotere carrièrerichtheid en een stijgende participatie over de gehele linie te verwachten zonder een verminderende mannelijke participatie.

Dit is alleen mogelijk indien en voor zover economische groei hiervoor de ruimte biedt. Indien dit niet het geval is volgt een pijnlijk proces van weer stijgende werkloosheid en daardoor een gedwongen non-participatie voor veel vrouwen. Het kan daarom ook zin hebben in te gaan op de vraag, waarom de groei van de werkgelegenheid in de arbeidsintensieve sectoren, die in landen als Japan en de Verenigde Staten zo'n belangrijke rol speelt bij de ontwikkeling van werkgelegenheid en werkloosheid, in Europa in het algemeen en in Nederland in het bijzonder zo weinig voortgang kent. Verregaande loonflexibiliteit blijkt in beide gevallen te leiden tot een veel grotere, maar ook minder efficiënte arbeidsintensieve sector dan wij in West-Europa gewend zijn.

Voor Nederland geldt in ieder geval, dat de nog groeiende participatiegraad een gegeven is, waaraan het beleid van overheid, werkgevers en vakbeweging niet voorbij kan gaan. Waarschijnlijk biedt een nog verdergaande ontwikkeling in de richting van deeltijdbanen een deel van de oplossing. Daarnaast zal het onontkoombaar zijn iets te doen aan de, mede door de belasting en premieheffing, hoge (arbeids)kosten in onze arbeidsintensieve sectoren.